

Albert cel Mare

DESPRE
SUFLETUL
RAȚIONAL

Ediție bilingvă

Traducere, studiu introductiv și note de Vlad Ile

POLIROM
2020

Cuprins

Notă asupra traducerii 5

Studiu introductiv (Vlad Ile) 7

De anima rationali

•

Despre sufletul rațional

<Despre facultățile lui aprehensive> 33

<1. Despre opinie> 33

<1.1. Ce este opinia> 33

<1.2. Dacă opinia este o parte doar a sufletului
rațional sau și a celui sensibil> 39

<2. Despre intelect> 43

<Despre diferența dintre intelecte> 43

<2.1. Despre diviziunea intelectului> 43

<2.2. Despre intelectul agent> 59

<2.3. Despre intelectul posibil> 155

<2.4. Despre intelectul speculativ> 189

<Despre diferența inteligibilului> 235

<1. Ce face ca specia inteligibilă
să fie inteligibilă> 235

<2. Despre diferența dintre inteligibile> 255

<3. Dacă toate inteligibilele sunt în suflet
sau sunt abstrase de la lucrurile exterioare> 275

<Despre raportarea intelectului la sufletul sensibil> 285

<1. Despre diferența și potrivirea intelectului
și a simțului> 285

<2. Ce utilitate îi oferă simțul intelectului>	291
<3. Despre rațiune>.....	301
<Despre natura sufletului rațional>	309
<1. Dacă el însuși este facultate corporală sau nu>.....	309
<2. Dacă sufletul rațional se corupe odată cu coruperea corpului sau nu>	321
<i>Note</i>	363
<i>Bibliografie</i>	421

(2) Item, saepius probatum est supra quod nihil est susceptible formae accidentalis nisi prius susceperit formam substantialem; sed intellectus possibilis suscipit formas accidentales, ut scientias; ergo prius habet formam substantialem, et sic iterum redit quod ipse est compositus.

Sed contra: dicit Aristoteles quod tria sunt principia transmutationis et motus, scilicet materia, forma et privatio. Et secundum hoc oportet quod potentia materiae nihil ponat aliud a privatione et materia; et quia privatio non facit compositionem aliquam, ideo remanet materia simplex; ergo a simili potentia intellectus possibilis non dicet aliquid aliud a privatione et essentia ipsius intellectus. Cum igitur privatio non inducat compositionem aliquam, remanebit quod intellectus sit possibilis et simplex.

Solutio: dicimus intellectum possibilem esse simplicem.

(1) Ad primum autem dicendum quod potentia non ponit nisi naturam intellectus possibilis, qua ipse susceptibilis est intelligibilium; et haec natura non est aliud ab ipso. Sicut enim materia per seipsam susceptibilis est formarum, ita intellectus possibilis per seipsum est susceptibilis intelligibilium; et sic idem est dictum per 'possibile' et per 'intellectum', sed sub alia ratione, quae tamen ratio nihil addit, eo quod est ratio privationis.

(2) Ad aliud dicendum quod anima intellectiva composita est; sed pars eius quae est intellectus possibilis, non est composita, sicut etiam compositum ex materia et forma partes suae essentiae non habet compositas, scilicet materiam et formam; aliter enim esset abire in infinitum.

<2.3.3. De gradibus potentiae intellectus possibilis>

Tertio quaeritur de gradibus potentiae intellectus possibilis.

(2) Apoi, s-a probat mai sus de mai multe ori³³³ că nimic nu poate primi forma accidentală decât dacă mai întâi a primit forma substanțială; însă intelectul posibil primește formele accidentale, precum științele; deci mai întâi are o formă substanțială, și astfel se revine din nou <la faptul> că el însuși este compus.

Însă <se argumentează> împotriva: Aristotel³³⁴ spune că trei sunt principiile schimbării și mișcării, adică materia, forma și privația. Și potrivit acestui fapt trebuie ca potența materiei să nu stabilească nimic altceva decât privația și materia; și deoarece privația nu produce vreo compunere, rămâne materia simplă; deci potența intelectului posibil nu numește datorită asemănării ceva diferit de privația și esența intelectului însuși. Prin urmare, de vreme ce privația nu induce o anumită compunere, va rămâne ca intelectul să fie posibil și simplu.

Soluția: spunem că intelectul posibil este simplu.

(1) Însă la primul trebuie spus că potența nu stabilește decât natura intelectului posibil, prin care el însuși este cel care poate primi inteligibilele; și această natură nu este alta diferită de el. Căci, precum materia prin ea însăși poate primi formele, tot astfel intelectul posibil prin el însuși poate primi inteligibilele; și astfel este spus același lucru prin 'posibil' și prin 'intelect', însă sub altă rațiune, care rațiune totuși nu adaugă nimic, întrucât este rațiunea privației.

(2) La celălalt trebuie spus că sufletul intelectual este compus; însă partea lui care este intelectul posibil nu este compusă, precum, de bună seamă, cel compus din materie și formă nu are părțile esenței sale compuse, adică materia și forma; căci altfel ar însemna să se meargă la infinit.

<2.3.3. Despre gradele potenței intelectului posibil>

În al treilea rând, se cercetează gradele potenței intelectului posibil.

(1) Et videntur esse tres per similitudinem materiae. Est enim materia indisposita, et est materia disposita, et est materia perfecta sub forma. Similiter est intellectus possibilis, qui dicitur 'hylealis' ab Alexandro, indispositus; et est intellectus dispositus per principia prima, quibus ignoratis ignoratur scientia, et quibus scitis non de necessitate scitur; et est intellectus sub scientia. Hoc etiam videtur dicere Aristoteles in secundo *De anima*, ubi dicit quod „est sciens aliquod, sicut si dicamus hominem scientem, quoniam ipse scientium est”. Per hoc enim non ponitur nisi materialis potentia ad sciendum.

(2) Item dicit: „est sciens sicut iam dicimus scientem habentem grammaticam”. Et per hoc innuit potentiam, quae est perfecta per habitum.

(3) Item dicit quod „cum non sit simpliciter quod potentia dicitur sic, sed aliud utique sicut si dicamus puerum posse militare, aliud autem sicut in aetate existentem, sic se habet sensitivum” et scitivum. Et intendit dicere quod potentia ante habitum non dicitur uno modo, sed una est, sicut potentia militandi in puro, quae est materialis et indisposita. Alia est sicut potentia militandi in iuvene, quae est potentia disposita, quia iam talis cognoscit arma militae. Eandem distinctionem ponit Avicenna.

Sed contra: potentia intellectus possibilis non est nisi ad intelligibile; ergo habito intelligibili erit potentia perfecta; sed primis propositionibus habitis habetur intelligibile; ergo potentia erit perfecta, et sic non erunt nisi duo gradus potentiae, scilicet hylealis et perfecta.

(1) Și se pare că printr-o asemănare cu materia există trei. Căci există o materie nedispusă, și există o materie dispusă, și există o materie desăvârșită sub formă³³⁵. La fel există intelectul posibil nedispus care este numit 'hylic' de către Alexandru³³⁶; și există intelectul dispus prin principiile prime³³⁷, care atunci când sunt ignorate, este ignorată știința, iar atunci când sunt cunoscute, ea nu este știută cu necesitate; și există intelectul sub știință. De asemenea, pe aceasta pare să o spună Aristotel în *Despre suflet*, II³³⁸, unde spune că „ceva este știutor, precum dacă am spune că omul este știutor, deoarece el însuși este dintre cei care știu”. Căci prin aceasta nu se stabilește decât potența materială în vederea științei³³⁹.

(2) Apoi, spune: „este știutor, precum tocmai am spus că este știutor cel care deține gramatica”³⁴⁰. Și prin aceasta se înțelege potența, care este desăvârșită prin *habitus*³⁴¹.

(3) Apoi, spune că „așa cum faptul că potența este numită astfel nu are loc în mod absolut, ci de bună seamă într-un anumit fel, precum dacă am spune că un copil poate lupta ca soldat, însă într-un alt fel, precum cel care are vârsta potrivită <pentru a putea lupta ca soldat>, tot așa se raportează senzitivul”³⁴² și cognoscibilul. Și intenționează să spună că potența înainte de *habitus* nu se numește într-un singur mod, ci este una singură, precum potența de a lupta ca soldat în copil, care este materială și nedispusă. Alta este precum potența de a lupta ca soldat în cel tânăr, care este potența dispusă, deoarece acesta deja cunoaște uneltele armatei. Avicenna³⁴³ stabilește aceeași distincție³⁴⁴.

Însă <se argumentează> împotriva: potența intelectului posibil nu este decât în vederea inteligibilului; deci odată ce inteligibilul este obținut, va fi o potență desăvârșită; însă după ce se obțin primele propoziții, se obține inteligibilul; deci potența va fi desăvârșită, și astfel nu vor exista decât două grade ale potenței, adică hylică și desăvârșită³⁴⁵.

Item, materia in potentia est ad formam, et quando habet eam quae maxime est forma, scilicet substantialem, tunc est perfecta; ergo a simili cum intellectus possibilis sit in potentia ad intelligibile, erit ipse maxime perfectus, quando attingit maxime intelligibile; sed prima principia sunt maxime intelligibilia; ergo quando attingit illa, erit maxime perfectus et ita iterum cessat gradus mediae potentiae, scilicet dispositae. Sed contra hoc est, quia secundum hoc sciens principia prima esset magis perfectus secundum intellectum quam sciens artem.

(4) Quaeritur etiam iuxta hoc, utrum intellectus possibilis sit in potentia ad omne intelligibile. Et videtur quod non. Dicit enim Aristoteles in tertio *De anima* quod „ipse seipsum potest intelligere”; sed nihil est in potentia ad seipsum; ergo intellectus possibilis non est in potentia ad omne intelligibile.

(5) Iuxta hoc iterum quaeritur, utrum una potentia intelligit omnia intelligibilia. Et videtur quod non. Dicit enim Philosophus in libro *De anima* quod „uniuscuiusque actus habet fieri in propria materia”; sed intelligibilia non sunt actus unus nec unius; ergo non habent fieri in uno tamquam in propria materia; ergo intellectus possibilis per unam potentiam non potest suscipere omnia intelligibilia.

(6) Item dicit Aristoteles quod „sicut potentia sensitiva est ad sensibilia, ita intellectiva est ad intelligibilia”; sed potentia sensitiva diversificatur secundum diversitatem sensibilibus; ergo et intellectiva diversificabitur secundum diversitatem intelligibilium; ergo sicut habemus plures sensus, ita habebimus plures intellectus possibiles.

(7) Item, materia generabilium et corruptibilium dividitur essentialiter per diversitatem formarum substantialium et

Apoi, materia este în potență în vederea formei, și atunci când o are pe cea care este formă în cel mai înalt grad, adică pe cea substanțială, este desăvârșită; deci prin analogie, deoarece intelectul posibil este în potență în vederea inteligibilului, el însuși va fi desăvârșit în cel mai înalt grad când va atinge ceea ce este inteligibil în cel mai înalt grad; însă primele principii sunt inteligibile în cel mai înalt grad; deci, atunci când le atinge pe ele, va fi desăvârșit în cel mai înalt grad, și astfel va dispărea din nou gradul potenței intermediare, adică al celei dispuse. Însă împotriva acesteia este <următorul argument>: potrivit acestui fapt cel care cunoaște principiile prime ar avea un intelect mai desăvârșit decât cel care cunoaște arta.

(4) De asemenea, se cercetează în legătură cu aceasta dacă intelectul posibil este în potență în vederea oricărui inteligibil³⁴⁶. Și se pare că nu. Căci Aristotel spune în *Despre suflet*, III, că „el însuși se poate înțelege pe sine”³⁴⁷; însă nimic nu este în potență în vederea lui însuși; deci intelectul posibil nu este în potență în vederea oricărui inteligibil.

(5) În legătură cu aceasta se cercetează din nou dacă o singură potență înțelege toate inteligibilele. Și se pare că nu. Căci Filosoful spune în *Despre suflet* că „actul fiecăruia trebuie să se producă în propria materie”³⁴⁸; însă inteligibilele nu sunt un singur act, nici nu revin unuia singur; deci nu trebuie să se producă în unul singur precum în propria materie; deci intelectul posibil nu poate să primească toate inteligibilele printr-o singură potență.

(6) Apoi, Aristotel spune că „precum potența senzitivă este față de sensibile, tot așa cea intelectuală față de inteligibile”³⁴⁹; însă potența senzitivă se diversifică potrivit diversității sensibilelor³⁵⁰; deci și cea intelectuală se va diversifica potrivit diversității inteligibilelor; deci precum avem mai multe simțuri, tot astfel vom avea mai multe intelecte posibile.

(7) Apoi, materia celor generabile și coruptibile se divide în mod esențial prin diversitatea formelor substanțiale și prin